

Tänk att den här snälle gossen Lauri var en riktig vildbasare som liten!

Han blev adopterad för en säck kaffe och en cigarettlimpa?

Lauri Virolainen var helt inställd på att stanna kvar hos sin familj i Finland när han kom dit på sommaren 1946, efter mer än fyra år i Sverige.

Men hans fosterföräldrar i Södertälje kom efter och lyckades få med sig pojken hem, efter en snabbinsats för att få något som liknade ett pass för honom.

– Min svenska pappa utlovade en säck brasilianskt kaffe och en limpa Chesterfield som någon form av ersättning till mina föräldrar, berättar **Lauri Holm**, som fullt ut accepterat sin situation som adoptivson till **Bertel** och **Gurli Holm**.

– Jag fick det fantastiskt bra här, säger han.

Men han har hela tiden behållit kontakten med sin finska familj, främst syskonen, trots språksvårigheterna. Han glömde ju sitt finska modersmål.

Sidan 7.

Det yngsta krigsbarnet tappades bort i Sverige

Seija Mäkeläinen var troligen det yngsta krigsbarnet som skickades från Finland till Sverige helt på egen hand, utan mor eller syskon.

Ja, det är klart att någon lotta måste ha tagit sig an henne speciellt, för hon var bara ett halvt år gammal när hennes mor beslöt sig för detta svåra steg— hon såg ingen annan möjlighet.

När hon adopterades i Sverige bröts kontakten med den biologiska modern i Finland. När hon dog för över tio år sedan försökte man hitta Seija, men lade uppenbarligen inte ner så mycket arbete på det.

Inte förrän Seijas moster gick bort i höstas försökte de igen. En kusin till Seija gav Riksförbundets spårhundar i uppdrag att finna henne.

I dag kan vi presentera resultatet.

Sidan 4.

Ser ni den lilla flickan på bilden, mitt bland utemöblerna i sitt svenska fosterhem? Det är lilla Seija Mäkeläinen, numera Karin Ringblom.

Några tankar kring dokumentären Sidorna 8-9.

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

De senaste veckorna har jag fått många telefonsamtal från krigsbarn med ett och samma budskap:

– Nu har jag fått tillbaka mitt finska medborgarskap! Vilken lycka!

Marita Pählsson i Varberg uttryckte det så att ”nu har jag fått min identitet tillbaka”.

Men **Marjatta Vaskelainen** i Lidköping blev inte lika glad när hon öppnat kuvertet, mycket riktigt adresserat till henne, och såg att medborgarskapet var ställt på ”Marjatta Åberg”.

Visserligen har hon hetat Åberg för många år sedan, men hon tog tillbaka sitt flicknamn efter separationen.

Ett telefonsamtal till Magistraten i Åbo gav till svar att ”det går inte att ändra”.

Vad är det för dumheter? Om det funnits ett formellt fel måste det gå att rätta till. Marjatta vill naturligtvis ha sitt medborgarskap i sitt eget namn, inte i sin ex-makes!

Tänk att myndigheterna i Finland ska vara så rigida!

I detta nummer berättar vi om det yngsta krigsbarnet som kom från Finland utan sällskap av sin mor (sid 4). Hon kom redan i februari 1940 och blev mer eller mindre borttappad av sin släkt i Finland, som senare förgäves försökt spåra henne.

Vi berättar också om ett par adoptivfall (sid 6-7) som slutade lyckligt: de adopterade barnen fick det bra här och lyckades behålla en viss kontakt med sina släktingar i Finland.

Vi har ju tidigare berättat om fall där barnet inte ens fått veta om sina finska rötter förrän långt upp i åren, förmodligen av missriktad välvilja från adoptivföräldrarnas sida.

Med detta nummer följer en plusgiroblankett eller gireringsblankett, tilisiirto, (för Finland) för de av våra läsare som prenumererar på tidningen. Om du redan betalt årets prenumeration, 100 kr eller 14 Euro, så bortse från blanketten.

För övrigt firar jag ett stilla tioårsjubileum med detta nummer. Jag övertog redaktörskapet för MedlemsNytt med nummer 2 1999.

En skål!

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i februari 2009.

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
De vuxna krigsbarnens hälsa sämre	3
Vi sökte Seija, fann Karin	4
Hjälp mig hitta Garry	5
Willy blev lyckligt adopterad	6
En limpa cigaretter, en säck kaffe	7
Med adresslapp om halsen	8-9
Nya böcker, recensioner	10-11
Skolkamrater möttes efter mer än 60 år	12
Fyra småttingar i Ulricehamn	13
In memoriam	13
Inbjudan till Riksmötet	14
På gång i lokalföreningarna	15
Fynd från Riksarkivet	15
”Julen kommer varje år”	16
Om Postens avgifter	16

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt planeras utkomma i början av juni 2009, deadline 22 maj. Därefter början av september och december.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: *matts_imhagen@hotmail.com*

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Kølängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: *kai.rosnell@comhem.se*

Doris (Gui) Emanuelsson, Bergdalen 2, 172 79 Sundbyberg. Tel 08-7333187. E-post: *gui.sture@comhem.se*

Irja Olsson, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678. E-post: *irja.olsson.gle@telia.com*

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: *tapani@rossi.se*

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

— Ordföranden har ordet: —

Norrtälje i februari 2009.

En vän är borta.

Finlandsvännen, officeren i svenska frivilligkåren under vinterkriget och fortsättningskriget, **Orvar Nilsson**, somnade lugnt in den 21 december 89 år gammal.

Orvar Nilsson deltog vid två av våra krigsbarnsmöten i Haparanda 2005 och vid vårt årsmöte i Frostavallen 2007. Han var en sann finlandsvän. Hans död uppmärksammades stort i finska medier och med minnesord i flera svenska tidningar.

Vid begravningen i Söndrums kyrka utanför Halmstad representerades Riksförbundet av **Jean Cronstedt**, ordförande i Sydsveriges Finska krigsbarn, som lade ned en gemensam krans från Riksförbundet finska krigsbarn och finska Centralförbundet med blågula och blåvita band.

Den 22 oktober arrangerade Finlands ambassad i samarbete med Sverigefinska Riksförbundet och pensionärsorganisationen RSE ett seminarium om äldreomsorg. Jag deltog från vårt riksförbund.

Temat var Det Nya Valfrihetssystemet I Sverige. Äldre- och folkhälsominister **Maria Larsson** talade om valfrihetssystemet i svensk hälso- och socialpolitik. **Paula Risikko**, omsorgsminister i Finland, berättade om Servicesedel/check inom social- och äldreomsorgen. Representanter från kommuner och värdforetag presenterade olika lösningar.

En lösning att finna ett gemensamt äldreboende för finska krigsbarn, i enlighet med en tidigare motion i riksförbundet, kan ev. finnas enligt Eskilstunamodellen. **Sven-Olof Larsson** från Eskilstuna, och ersättare i vår styrelse, kommer att med sina lokala kontakter undersöka möjligheterna.

”Med lapp om halsen”. Hälsingegruppens resa till Finland med besök i hemtrakter som dokumenterats av en filmgrupp från STV, väckte inte bara minnen hos de resande utan även hos många TV-tittare. Jag fick en del förfrågningar som **Kai Rosnell** vänligen bearbetade och gav önskade svar. Finska krigsbarnsintresset lever hos många som varit i kontakt med krigsbarn i barndomen vilket inte minst filmen visat. Vi är inte glömda. Kontakter ger inspiration.

En sådan kontakt som väckte idéer var ett mejl från **Kata-**

rina Vastamäki som meddelade att hon skrivit en bok om sin far som varit finskt krigsbarn. En idé som **Doris Emanuelsson**, ordförande i Stockholm, framförde var att ha ett författarmöte. Strålände idé som jag framförde till studieförbundet NBV:s länsavdelning i Stockholm efter att ha bollat idén med Kai. Planering pågår att till hösten anordna en författarafton där finska krigsbarn och andra, som Vastamäki, bjuds in att presentera sina böcker. Inbjudan är tänkt att gå ut via våra föreningar och andra tänkbara grupper. Arbete pågår.

Våren 2010 är det fem år sedan kungen avtäckte statyn ”Ero” i Tullparken i Haparanda i närvaro av Finlands president och många av oss finska krigsbarn. **Pirkko Ahlin**, Mellansveriges ordförande, kom med förslag att vi och våra finska krigsbarnssyskon samlas i Haparanda, Torneå, för att återuppliva minnena från 2005. Kontakter har inletts.

Det blir 20 år sedan första finska krigsbarnsföreningen bildades. Ett 20-årsjubileum 2012 har diskuterats i styrelsen och att göra något minnesvärt det året. Fortsättning följer.

Riksmötet i maj närmar sig, snart är vi där. Stockholmsföreningen har lagt förslag till ett trevligt och varierande program i land och ombord på Siljas M/S Symphony. I skrivande stund är det oklart om förläggningen av årsmötet. Planeringen har utgått från att årsmötet läggs ombord på återresan från Helsingfors.

Önskemål har kommit att försöka lägga årsmötet i Stockholm före helsingforsresan. Själv har jag inget emot det första alternativet. Motiveringen till alternativ två är att de som inte vill åka med till Helsingfors utsluts från att vara med på årsmötet. Jag hoppas den slutgiltiga lösningen ska bli bra. Hur den än blir hoppas jag DU kommer och att vi får en trevlig samvaro.

En ljusnande framtid är vår, snart är det vår.

Matti

De vuxna krigsbarnens hälsa sämre!?

Krigsbarn har sämre hälsa än jämna åriga icke-krigsbarn i Finland.

Det är en statistiskt säker slutsats som forskaren/doktoranden **Hanna Alastalo** drar av sin forskning kring personer födda mellan 1934 och 1944 i Helsingfors.

Det gäller hjärt- och kärlsjukdomar samt diabetes typ 2 (ibland kallad åldersdiabetes).

Alastalo finner i sin rapport att krigsbarn löper dubbelt så stor risk att drabbas av hjärt-kärlsjukdomar än kontrollgruppen, och 1,4 gånger större risk för diabetes 2.

Dessutom är krigsbarn mer benägna att få högt blodtryck än icke-krigsbarn.

Åldern på krigsbarnen vid evakueringen hade ingen betydelse, däremot längden på krigsbarnsvistelsen.

– De som vistats som krigsbarn längre än tre år löper klart högre risk för dessa sjukdomar än sådana som varit betydligt kortare tid, säger Hanna Alastalo.

Det som enligt Alastalo var främsta orsaken till dessa förhöjda risker var den stressfaktor som separationerna innebar, först från föräldrarna och sedan från

fosterföräldrarna. Tidigare teorier angav snabba förändringar i barnens kost i Sverige som orsak.

Det framgår inte av rapporten om Alastalo har förkastat denna teori, och i så fall på vilka grunder. Det kan väl vara en kombination av olika orsaker?

Krigsbarnens erfarenheter har tidigare undersökts ur en psykologisk synvinkel. Den här undersökningen visar för första gången att barndomens trauman kan inverka på den fysiska hälsan långt fram i tiden.

forts på sid 12, sp 1

Vi sökte Seija men fann Karin

Seija Mäkeläinen var ett av de yngsta krigsbarn som skickades till Sverige – ensam, utan mor eller syskon.

Hon kom 29 februari 1940 via Torneå. Hennes mor **Lempi Linda** var ogift, Seija var alltså född ”utanför äktenskapet” som det heter.

– Jag har naturligtvis inga minnen alls av resan, jag var bara lite över sju månader gammal, berättar **Karin Ellen Ringblom**, som hon numera heter.

– Min finska mor hade inte kunnat ta hand om mej, och min far hade ”försvunnit” i kriget, säger Karin och förmedlar därmed de uppgifter som hennes svenska mor fått veta genom den tidiga korrespondensen.

Tyckte inte om namnet

– Jag kallades ”**Sickan**”. Namnet Seija tyckte jag inte om så jag ändrade det hos Patent- och registreringsverket till Karin efter min mor och **Ellen** efter farmor.

Hon kom till **Karin Ingeborg Ringblom**, Tingshuset, Skövde, någon gång i mars 1940.

– Min far **Ernst** var vaktmästare där, han var en helt underbar människa. Min mor var stundtals neurotisk. Men jag hade en mycket lycklig barndom, berättar Karin.

Kastade breven

I början förekom det korrespondens mellan hennes båda mödrar.

– Det har funnits fem-sex brev, de var på finska men mor fick dem översatta. När jag gjorde en utrensning nyligen slängde jag allt, jag kunde ju inte föreställa mig att jag någonsin mer skulle få någon kontakt med min finska släkt.

Men nu, mer än 68 år senare, har hon fått kontakt!

Orsaken var att hennes finska moster **Elsa** dog i höstas, 94 år gammal. Hon hade inga arvingar men hade efterlämnat ett testamente. Och för bouppteckningen skulle samtliga tänkbara arvingar lokaliseras och informeras.

Fel födelsetid

Redan när Karins finska mor dog för över tio år sedan hade man försökt spåra ”Seija”. Men hon fanns inte kvar i den finska folkbokföringen, och tydligen ansträngde man sig inte särskilt mycket.

Nu tog kusinen **Maritta Mäkeläinen** i Uppsala kontakt med mig och ville ha

hjälp att spåra Seija.

Med både namn och födelsetid borde det inte vara svårt.

I arkivet efter Hjälpkommittén för Finlands barn fanns hon inte, däremot i Centrala Finlandshjälpens arkiv. Hon hade ju kommit redan under vinterkriget.

Eftersom hon inte fanns i det svenska befolkningsregistret anade jag att hon blivit adopterad. Men det stämde inte med namnet Ringblom heller.

Nyttan av Skatteverket

Pastorsexpeditionen i Skövde hade varit en logisk källa där man kunde spåra Seija. Men folkbokföringen ingår inte längre i deras uppgifter.

Skatteverket i Sverige har bra koll på befolkningen, och där fann man en Karin Ringblom, född 11 juli 1939. Men årtalet stämde inte, det var fel på två år. (Det visade sig att banken i Finland lämnat fel uppgift till Maritta!)

Födelseorten däremot stämde, Sippola, nuvarande Anjalankoski, nära Kouvola.

Jag fick adressen och ringde upp.

Karin bekräftade: hon var den ”efterlysta” Seija Mäkeläinen.

Fyra bröder!

Så fick kusin Maritta ringa upp och berätta allt hon visste om släkten.

– Jag hade ingen aning om att jag har fyra halvbröder i Finland, säger Karin Ringblom. Min biologiska mor gifte sig senare och fick fyra pojkar. Jag skulle gärna vilja träffa dem!

Lycklig barndom

Karin fick det bra i sitt nya hem, hon fick en lycklig barndom. Och hennes skolgång blev lätt, i början.

– Men när jag kom till flickskolan fick jag en lärarinna som var elak. Hon kände till att jag var adopterad från Finland, men inför hela klassen krävde hon att jag skulle ”tala om var jag kom ifrån”.

– Det var ren mobbning! Hon var en gammal ungmö som till allas glädje slutade efter något år. Denna händelse är den enda som jag kan påminna mig har varit negativ på grund av mitt ursprung. Jag hade många trevliga skolkamrater och min skolgång var fylld av glädje.

– Jag har inte tänkt så mycket på mitt ursprung, har sällan berättat om det, men jag har heller aldrig förnekat det.

Seija Mäkeläinen som liten tulta med rosett i håret blev senare....

...Karin Ringblom, som nu ser fram mot att återknyta kontakterna med sin finska släkt.

Jag hamnade i en fantastiskt fin släkt där alla kände till varför jag kommit.

Avbröt sökningen

För femton år sedan försökte Karin få kontakt med sin finska släkt. Hon kopplade in Frälsningsarmén.

– Men så tänkte jag: Tänk om dom inte vet att jag funnits! Hur skulle de hantera att plötsligt få en släkting i Sverige? Det kanske skulle rasera något där. Så jag avbröt efterforskningarna.

Men nu är Karin glad att hon har återfunnits, att hennes kusin Maritta har fått kontakt med henne. Och därmed är vägen öppen för kontakt med

forts på nästa sida →

”Hjälp mig att hitta Garry!”

Det kom ett brev, skrivet 6 april 2008: ”Min förfrågan gäller en finsk flicka med namn **Garry** (vet inget efternamn). Hon bodde hos **Julia** och **Erik Israels-son**, det är min mormor och morfar, på Backagården, Öskeviksby, numera Nora stad. Finns det någon uppgift om henne i dag?”

Brevet var undertecknat **Lisbeth Rasmussen**, Fors, nära Avesta. Bifogat två kopierade foton, bl a en bild på Garry och Lisbeth på balkongen (se nedan!)

Inte med på listorna

Hur spårar man en flicka om man bara vet förnamnet? Visserligen ovanligt, men ändå?

Krigsbarnsregistret på Riksarkivet var inte till någon hjälp, där krävs att man vet efternamnet.

Men kanske hade fosterfamiljen fått medaljen ”Benignitatis humanae Finlandia memor”?

Dessa listor i Hjälpkommitténs arkiv brukar vara till hjälp, för länsombuden skulle notera namnen, och dessutom namn på det barn som vistats hos familjen.

En del länsombud struntade i direktiven, skrev bara familjens namn. Julia och Erik Israelsson fanns inte med på någon lista alls. Så den vägen var stängd.

Hur gör man då?

Om jag hade haft ett födelsedatum

Seija blev Karin

forts från föreg sida

övrig släkt i Finland. De har ju känt till hennes existens hela tiden.

Tog namnet tillbaka

Varför hittade jag inte Karin Ringblom i det svenska befolkningsregistret för 1970 och 1980?

Förklaringen är enkel och logisk:

– Jag har varit gift, har två söner. Men när jag tröttnat på äktenskapet och skilt mig återtog jag mitt flicknamn Ringblom.

Trots ”fel” förnamn, efternamn och födelseår går det att spåra f d krigsbarn.

Jag fick ett julkort från Karin med en speciell hälsning: ”Tack för att du lyckades spåra mig även om det var omtumlande för mig. Nu har det landat tror jag.”

Kai Rosnell

Lisbeth Rasmussen (t h) har äntligen fått träffa sin krigsbarnssyster Garry-Britt igen. De hade mycket att prata om.

kunde jag gått in med enbart förnamnet och födelsedatum och tittat i ”Sveriges befolkning 1970/1980”. Men Lisbeth visste bara att Garry måste ha varit omkring tio år när fotot på balkongen togs. Och Lisbeth är född 1942.

Skolkatalogen!

Då måste Garry rimligen ha gått i skolan?

En förfrågan till kommunarkivet i Nora-Lindesberg gav snabbt resultat: På en klasslista fanns en flicka vid namn Garry som bodde hos Israelssons:

Garry-Britt Hagström, född 1931.

Sedan var det inte så svårt att spåra henne. Magistraten i Helsingfors gav mig namnet **Forsman** och en adress i Linköping.

Gula sidorna

På Gula Sidorna på nätet fann jag henne och ringde upp.

Hon blev mycket förvånad över att någon kunde spåra henne enbart tack vare ett förnamn. Inte så att hon ”hållit sig undan”, hon hade faktiskt besökt sitt gamla ”hem” i Öskeviksby en gång som vuxen.

I oktober fick Lisbeth veta att Garry var spårad.

– Tänka sig – i Linköping! Där bor ett av mina barn!

Lisbeth fick telefonnumret, och har etablerat kontakt. I slutet av november träffades de – för första gången sedan 1943.

Minnesbok

Jag fick en hälsning från Lisbeth, med ett färskt foto från deras möte.

”Garry hade med sig en för henne dyrbar minnesbok där många i min släkt, grannar och lärare hade skrivit verser och tänkespråk omkring 1943. Vi var båda glada över att träffas och utbytte såväl tankar som foton och vykort.

Garry blev sorgsen över att min morbror **Lennart**, som var i 25-årsåldern när hon bodde på Backagården och kanske var litet av en idol, dog i fjol 89 år gammal – klar och pigg. Tänka sig – han bodde också i Linköping.”

Den bifogade blomsterchecken förvandlades till en ståtlig julgrupp.

Kai Rosnell

Willy blev lyckligt adopterad

I min familj i Kajaani i Finland var vi sex syskon, två pojkar och fyra flickor.

Min far **Väinö** stred mot ryssarna på östfronten och skickade kort hem till oss med bilder på döda ryssar som låg på lastbilsflak. En makaber syn.

Han var ute i kriget i fyra år. När han ibland var hemma föddes nio månader senare ett nytt syskon.

Kriget var en stor plåga för oss då vi ofta såg ryska flygplan som fällde sina bomber över vår hemstad.

Busungar

Då vi hörde planen måste vi gömma oss antingen ute i skogen eller i en källare hos min moster i grannkvarteret.

Som grabb var jag mycket för att göra bus. Bland annat tog jag och min bror **Veikko** hand om de stora mjölkkärlen som stod på en lastpall och rullade ner dem utför backen. All mjölk rann ut.

Under krigsåren kom det hjälppaket från Sverige som skulle delas ut till föräldrar med minst tre barn att ta hand om.

Paradiset?

Vår familj fick många gånger ta emot sådana paket. De innehöll ofta ris, nöter, choklad, godis och ibland leksaker.

Paradiset måste vara Sverige att komma till då man skickar så mycket fina saker till oss.

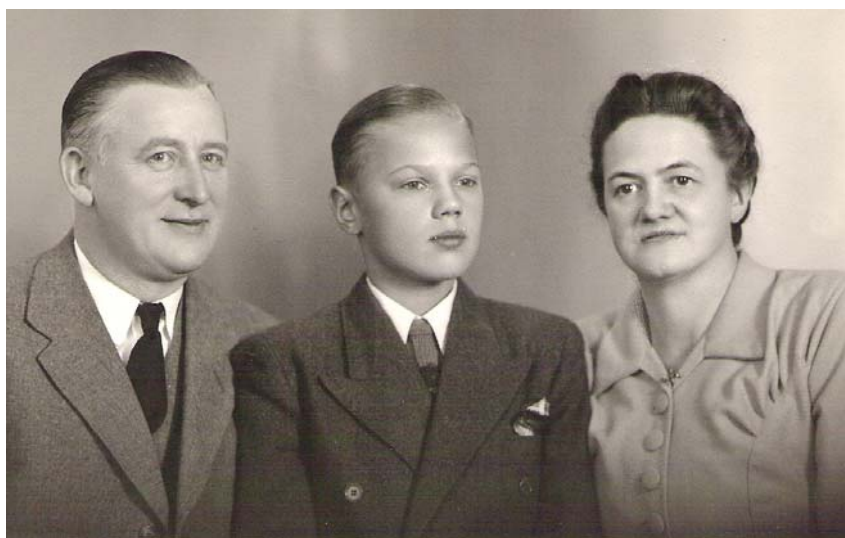
Det glömde jag aldrig.

När Veikko och jag en gång blev inlåsta och bundna vid köksbordet då vår mor Ida gick till affären slet vi oss loss och började leka med tändstickor. Jag kastade en sticka i vedkorgen som började brinna. Vi försökte släcka men det gick inte. Plötsligt kom Ida hem och fick hjälp av grannen ovanpå. Det blev dock svåra skador i köket.

Plötsligt fick vi meddelande om att

...en glad och lycklig Willy Wilson.

Viljo Kalevi Kärnä hamnade hos David "Wille" och Linnea Wilson och adopterades senare och blev...

ett av syskonen, den äldste, fick möjlighet att komma till Sverige.

Då kom jag ihåg att Sverige måste vara Paradiset att komma till.

Föräldrarna hade tänkt att Veikko skulle åka men då hade man inte räknat med mig.

Jag skrek och gjorde alla möjliga hyss för att jag skulle åka istället. Och jag fick då åka till Sverige.

Det var i början av februari 1942.

Dimman räddade oss

Jag fick åka tåg till Åbo där båten låg och väntade i 40 graders kyla. Det var svinkallt med dimma på havet.

Vi fick ligga i ett lastutrymme under färden och fick inte lämna det. Men jag smög mig ut på aktern och hörde där flygplan kretsa runt för att bomba oss. Dom såg oss lyckligtvis inte p.g.a. all dimma.

I Stockholm togs vi in på Ersta Diakonianstalt för bad och avlusning och fick rena kläder.

Efter några dagar blev det avfärd med tåg till våra svenska hem.

Fel kön!

Tåget stannade på några ställen och plötsligt var vi framme i Eksjö.

Där steg alla barn av för att tas hand om av de svenska föräldrarna i vänthallen.

Då det svenska paret från Forserum fick höra att jag var en pojke reste dom hem och jag blev ensam kvar på Eksjö Centralstation.

Efter någon timme kommer det in en

kvinna som frågar varför jag står ensam kvar.

Personalen säger att paret från Forserum inte ville ha mig då de väntat sig en flicka.

Föräldrar per telefon

Då ringer hon hem till mina blivande svenska föräldrar (de var barnlösa) och frågar om de inte skulle vilja ta hand om mig. Och det ville dom göra.

Mina svenska föräldrar var ju inte förberedda att ta emot mig men att bo hos dem i ett vänligt och trivsamt hus där "Wille" var köpman gjorde att jag trivdes gott.

De hade en hund, en fågelhund, **Laila**, som tittade upp emot skolan för att se när jag kom hem. Då ställde hon sig framför dörren och hälsade mig med ett glatt skall. Vi var de bästa vänner fram till hennes 14-årsdag då hon måste avlivas.

Fick inga brev...

Mina svenska föräldrar ville från början inte att jag skulle ha någon kontakt med Finland. Därför fick jag aldrig läsa alla brev de skickade. Min far i Finland ville dock ha hem mig och skrev ett brev till oss.

Detta brev fick jag dock läsa. Jag sprang till skogs och gömde mig, men på kvällen måste jag komma tillbaka.

Barnavårdsnämnden bad mig skriva ett brev till mina finska föräldrar för att blidka dem.

forts på nästa sida →

En limpa cigaretter, en säck kaffe

För en limpa Chesterfield och tio kilo brasilianskt kaffe blev **Lauri Virolainen** adoptivson till **Bertel** och **Gurli Holm** i Södertälje.

– Jag har hört det berättas långt efteråt, men det kan nog stämma, säger **Lauri Holm**.

– Men jag fick det fantastiskt bra här.

Lauri kom fyra år gammal tillsammans med en storebror, **Kalevi**, i en av de allra första transporterna i oktober 1941.

Mamma Gurli har i en 150 sidor tjock handskrivna ”krönika” beskrivit Lauris barn- och ungdom fram till 20-årsåldern ungefär. Ett oskattbart dokument.

Hon väntade sig att ta emot syskonen **Kalevi**, 8 år, och **Heikki**, 2 år.

– Jag hade blivit illa bränd strax före, min mor snavade med ett hett strykjärn som träffade mig mitt i ansiktet, berättar

Willy Wilson...

forts från föreg sida

Fick utbildning

Efter några månader fick vi svaret att jag fick stanna kvar i Sverige.

Jag var då 12 år för att något år senare bli adopterad. Jag trivdes utmärkt hos mina svenska föräldrar och dom såg till att jag fick utbildning på Marianne-lunds Praktiska Skola, samt på Katrineholms Tekniska Skola.

Jag har utbildat mig till landskaps- och trädgårdsarkitekt och driver egen firma här i Linköping.

God kontakt med Finland

Under årens lopp har jag haft mycket god kontakt med Finland och både mor och far besökte oss här i Sverige. Även mina syskon kom på besök till och från. Mina finska och svenska föräldrar är döda sen ett tiotal år.

Mina svenska föräldrar och jag reste till Finland och besökte bl.a mitt gamla hem samt min far, mor och syskon på 70-talet.

Den sista resan gjorde jag 2005 med min bror **Veikko**, som nyss fyllt 70 år, då vi for till Viborg i Ryssland. Samtidigt besökte jag mina syskon.

Jag har kontakt med mina syskon via e-post.

Willy Wilson
Ekholmsvägen 367
589 29 Linköping

Lauri. Det blev ett styggt sår, man kan ännu se spår av äret.

”Stor för sin ålder”

Det kan vara orsaken till att Lauri kom iväg i stället för **Heikki**. Man hade inte hunnit ändra namnet på transportlistorna. (**Heikki** kom till Sverige senare och hamnade som krigsbarn i Skåne.)

Gurli förvånade sig över hur stor ”tvååringen” var innan missförståndet blev upplärd.

Lauri är född i **Räisälä** i Karelen, ett av tio barn till den legendariske **Suni-Matti Virolainen** som blev berömd över stora delar av Karelen – han deltog i tre krig (frihetskriget, vinterkriget, fortsättningskriget).

Evakuerade

Familjen blev evakuerad två gånger och bodde på flera ställen i Finland innan den slutligen hamnade i **Eurajoki**.

Kalevi och **Lauri** var riktiga vildbasare, klättrade omkring i bostaden, t o m på de smala hyllorna längst uppe i köket, så **Gurli** var ganska orolig för pojarna.

Efter ett år fick **Kalevi** resa hem. Då tog **Holms** en annan finsk fosterpojke, **Paavo**.

När **Lauri** fick resa hem till Finland

igen, sommaren 1946, bodde hans familj i **Karjala**, Åbo län.

– Det var ett ruckel, men det bekom inte mig, berättar **Lauri**. Sen kom **Bertel** och **Gurli** dit, **Bertel** hade hälsat på sina syskon i Finland, han var från **Borgå** och kunde finska. Mina föräldrar räknade med att jag skulle stanna hemma, men **Bertel** och **Gurli** ville ha mig tillbaka till Södertälje.

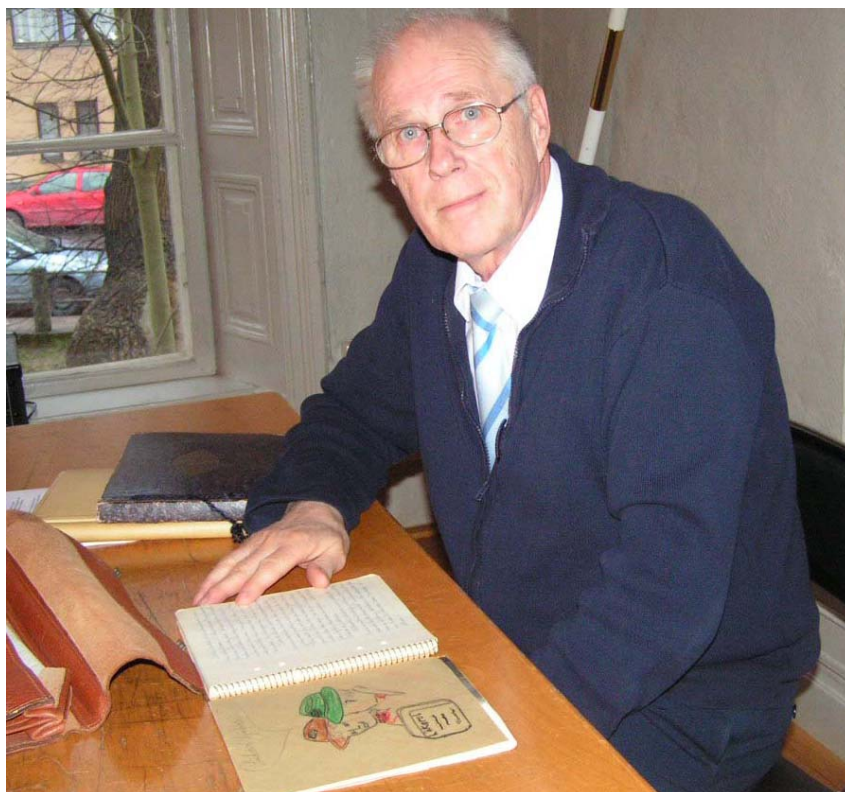
Hopklippt pass

Holms visum var på väg att gå ut, det var bråttom att ordna med pass till **Lauri**, det hade inte blivit gjort. Det blev ett snabbt besök hos en häradshövding (eller liknande) i Åbo.

– Jag och **Gurli** fick gå ut medan **Bertel** ordnade det. Häradshövdingen klippte ut mitt foto ur det gamla passet, en liten pojke i helfigur, och klistrade in det i ett nytt och tryckte dit nya stämpelar. Vi hann precis med båten innan deras visum gick ut.

– Det brasilianska kaffet och cigarettlimpan var något som **Bertel** hade utlovat vid avskedet. Som den hedersman han var höll han sitt löfte. Hur han gjorde det vet jag inte. Men han kunde rycka i många trådar.

forts sid 11, spalt 3 →

Lauri Holm med sin svenska mammas krönika-dagbok.

Foto: Kai Rosnell

”Med adresslapp om halsen”

Foto: Kai Rosnell

En dokumentär om finska krigsbarn i TV på bästa sändningstid, en söndagkväll i juletid, och hela 90 minuter – det är en bedrift!

Visst berörde **Ylva Hemstads** ”Med adresslapp om halsen” oss tittare djupt.

Hon och fotografen **Sven-Åke Visén** följde med en grupp finska krigsbarn från främst Hälsingland på en resa ”tillbaka till barndomen” (tidigare refererad i MN) och av 40 timmar film har de, tillsammans med klipparen **Kurt Bergmark**, satt ihop dokumentären.

För mycket tårar?

Det var mycket tårar, för mycket rent av. Och häftig kritik mot krigsbarnshandlingen, främst mot det finska kravet att alla barn skulle skickas tillbaka till Finland.

Visst, många barn hade säkert **fått** det bättre om de fått vara kvar i Sverige. Men många hade säkert **mått** bättre om de fått komma hem till Finland igen. Det går inte att generalisera.

Mycket tydligt framgick att många krigsbarn fortfarande bär på bitterhet,

Ylva Hemstad flankerad av Kurt Bergmark och fotografen Sven-Åke Visén.

ja till och med hat, mot sina föräldrar och sitt fädernesland, men även gentemot fosterföräldrar, för många känner sig svikna från båda sidor.

Dokumentären avslöjade också klart hur familjerna splittrades av hanteringen. Några av krigsbarnen på resan fick träffa sina syskon som blivit kvar i Finland. De kunde kommunicera, hjälpligt – på engelska!

Informationen om krigsbarnsverksamheten nådde i alla fall ut till grupper som knappt haft en aning om vad som hänt. Det var bra.

Jag saknade namnskyltar på de krigsbarn och andra som intervjuades. Det var ett medvetet val, men jag förstår inte vitsen med det.

Kai Rosnell

Några tankar om dokumentären

Onekligen gav tv-dokumentären ”Med adresslapp om halsen” upphov till en hel del tankar, och några reflektioner dristar jag mig till att sätta på pränt.

Det var på svenskt privat initiativ som erbjudanden om hjälp lämnades till Finland i december 1939 och som raskt ledde till de första barntransporterna. Liknande erbjudande lämnades 1941.

I Finland fanns både tveksamhet och kritik mot att skicka barn till Sverige, men vintern 1942 var det socialminister **K.A. Fagerholm** som bad om svensk hjälp, eftersom mer än 100 000 barn led av undernäring och sjukdomar. Folkförsörjningen hade blivit ett allvarligt problem.

Skiljandet av syskon

Sverige öppnade alla tänkbara dörrar för de finska barnen, och under flera år genomfördes en enorm hjälpsats, som inte ebbade ut förrän 1949.

Bittra klagomål mot att syskon skildes åt framställes som om det var medvetet satt i system. Självfallet uppstod

för syskonen starka reaktioner när de skildes åt t.o.m. på perrongen vid ett tåguppehåll.

Men vad var egentligen alternativet?

Det kom tiotusentals syskongrupper, men det fanns för få fosterfamiljer som ville eller kunde ta mer än ett barn. Man försökte verkligen placera syskonen på samma ort, men om barnen skildes åt redan i en karantän p.g.a. den enas sjukdom, var det inte enkelt att effektuera viljan att hålla samman syskonen.

Det fungerade – ibland

Det var en liten administration som skulle lösa massor av problem och ständigt ta hänsyn till ibland motstående intressen. Barnen tillfrågades inte.

Men det fanns flera glädjande exempel på att syskon verkligen återförenades hos en fosterfamilj eller kommit till en grannfamilj.

Även om syskon kom till samma ort, var det inte självklart att fosterföräldrarna ville ha med varandra att göra. Då kunde 200 meter i praktiken vara lika långt som 200 kilometer.

Syskon hamnade ofta på barnhem. Några fick vara tillsammans hela Sverigevistelsen, andra skildes åt när fosterhemsplacering gjordes.

Ett movilligt val

I dokumentären gavs ett par mödrar tillfälle att tala om det svåra beslutet att sända iväg sitt barn. För föräldrarna var det ett val som gjordes högst motvilligt, men man litade på svenska familjers vilja och förmåga att vårda barnen, i synnerhet som man hade föreställningen att barnens bortavaro bara skulle vara i några månader.

Särskilt Fortsättningskriget kom dock att pågå längre och påfrestningarna på hemmafronten blev större än någon kunde föreställa sig. Barnens bindning till den svenska familjen blev under tiden allt starkare.

Enligt min mening var det ett ganska naturligt politiskt ställningstagande att Finland som nation ville få hem barnen. Man hade redan förlorat 60 000 män i kriget, 150 000 hade sårats varav 50 000 blivit invalidiserade. En liten na-

forts på nästa sida →

”Naturligt att kräva hem barnen”

forts från förra sidan

tion hade helt enkelt inte råd att bli av med fler människor i ett samhälle som efter tre förödande krig skulle återuppbyggas.

”Det stora felet”

Att nu mena att detta skulle vara ”det stora felet” kan man bara göra när man sitter med dagens värderingar som facit. Man kan möjligen i efterhand konstatera att vissa beslut **blev** fel, men man kan egentligen inte påstå att de beslut man då tog **var** fel.

Föräldrar hade ibland en kluven inställning till barnens hemresa. Många klarade trots stora svårigheter hemtagandet, andra kunde inte hur gärna de än ville. Min mamma värdade våren 1943 om att vi tre syskon skulle resa hem snarast för vi hade då varit borta i nästan två år. När vi inte kom med grupperna i maj uttryckte hon stor besvikelse. Vi kom hem i juni.

Mat för dagen

Det intensifierade kriget 1944 innebar att vi motvilligt skickades till Sverige igen sommaren 1944. Men 1945 när kriget var slut och staten krävde att barnen skulle hem, bad hon att vi tre syskon skulle få stanna i Sverige en tid till.

”Jag vet inte hur jag skall hitta mat att stoppa i munnen på de tre barn jag har hemma. Hur skall jag då klara av tre till?” skrev hon.

Ja, vi fick stanna ett år och själv fick jag förlängt ett år till, men 1947 var min andra hemresa ett faktum. Bara några månader senare var jag tillbaka i Sverige – tredje resan.

Prestigekamp

De svenska fosterföräldrarna tog man trots allt ofta hänsyn till. Inte sällan kunde det uppstå en svår prestigeartad kamp om barnet mellan de biologiska och fosterföräldrarna. Adoptionsärenden har nått ända till Högsta Domstolen där finska föräldrar förlorat. Några repressalier mot dem som trotsade hemkallelserna har jag inte hört talas om.

Katastrofer

Det skedde förstås också hemtagningar som ledde till katastrofer för barnen. Med förlorat modersmål och utan minne av den biologiska familjen

Två bröder på hotell Anglais i Stockholm.

hade känslan av släktskap utplånats. Inte undra på att barnen kände sig utanför när varken språk, hem, mat eller familj var bekant. Allt upplevdes som torftigt i jämförelse med livet i Sverige. Hemresan blev om möjligt en än större katastrof när fosterföräldrarna dolt barnets ursprung.

Återföreningar kunde förstås bli lyckliga. Ibland tycks man glömma att såväl barn som föräldrar längtade efter varandra, och att språket inte var något hinder för snabb återanpassning.

Mobbning vanligt

Barnpsykologisk insikt var inte stor hos föräldrar, lärare och andra som hade ansvar. Hemvändare kunde i värsta fall bli mobbade hemma. Men vanligt var mobbning i skolan från såväl elever som lärare för att man inte kunde finska.

Jag vet, för jag kom till en klass (4) i Kuopio med en lärare, som jag än idag betraktar som en galning. Jag hade ofta bular i skallen sedan han slagit mig med den meterlånga pekpinnen, och jag var inte ensam om den upplevelsen.

Klasskamrater vågade inte mobba mig, för jag var en av de större pojkar och tränade boxning. Men läraren var en sadist. Än idag kan f.d. elever berättat om **Kalle Laakkonens** rapp med pekpinnen.

Om mödrars sorg

Jag är övertygad om att tiotusentals finska mödrar har levt ett långt liv med sorg och kanske skuld känslor över att deras vällovlige avsikt att ”rädda sitt barn” kom att innebära att barnet istället förlorades och inte längre ville veta av henne. Den vantrivsel barnen kände

och tydligt visade minskade naturligtvis inte mödrarnas sorg.

Det fanns mödrar som efter kriget försökte återse sitt förlorade barn genom att söka upp det i Sverige men rest hem gråtande med sorgen av att se och kanske känna hatet från en person som inte ville veta av henne. När upphörde den gråten?

Många är de mödrar/föräldrar som motvilligt gett efter för fosterföräldrars intensiva och stundtals ytterst aggressiva krav på att få behålla barnet, och accepterat adoption. Eller som min mamma som tvingades be om svensk hjälp en tredje gång för att min pappa söp upp de pengar han eventuellt tjänade.

Sen försoningsresa

Jag vet egentligen inte hur jag skall kommentera att man inte förrän efter 60 år gör en resa till hembygden för att ”försonas med det förflutna”. Men det må vara resandes ensak.

Upp till 20 års ålder hade jag inte mer än sporadisk brevkontakt med min mor och mina syskon. Det ångrar jag. Men de senaste 45-50 åren har jag och min finska familj träffats där eller här vartannat eller vart tredje år.

Andra förlorade aldrig kontakten med vare sig Finland eller Sverige. Upplevelsen av att ha två familjer tycks vara en återkommande känsla hos dessa.

Alltför många har alltför länge förnekat sitt finska ursprung och byggt murar mellan sig själv och föräldrarna och egna barns mor- och/eller farföräldrar i Finland. Släktband har brutits.

En ny glädje

Tack och lov har flera, om än sent i livet, upprättat kontakter med föräldrar, syskon och anhöriga i Finland och funnit en ny glädje i livet. Dokumentären visade exempel på det.

Detta med de finska barntransporterna är verkligen mångfacetterat. Med mitt inlägg vill jag bara visa på en del sidor som inte kom fram i dokumentären.

Vi kan inte ändra på historien. Vi som är krigsbarn är konsekvenser av ett sedan länge avslutat krig. Själv känner jag en skyldighet att leva i nuet och inte på verkliga eller förmenta oförrätter från gångna tider.

Tapani Rossi

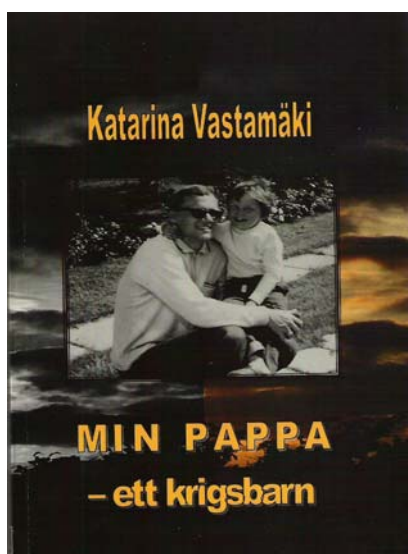
En djupt rörande bok om krigsbarnet som far

Jag måste erkänna att **Katarina Vastamäki**s bok "Min pappa – ett krigsbarn" berörde mig djupt, värre än någon annan bok om krigsbarn som jag läst (och jag har läst de flesta).

Det här är den första boken där ett krigsbarns barn skriver om sin far, och om den rotlöshet och det utanförskap som denne **Mikko** levde med i hela sitt liv, och som delvis gått i arv till dottern.

Det är en pionjärgärning.

Det är också en postum men innerlig kärleksförklaring till pappan.

Berättelsen är delvis fiktiv, men personerna beskrivs med autentiska namn, platserna är autentiska, det finns inget fegspel i det avseendet.

Enstaka detaljer stämmer inte, som till exempel att det skulle vara allmänt känt i Finland att många finska krigsbarn blev kvar i Sverige efter vinterkriget och därmed bidrog till misstron mot krigsbarnsverksamheten: det var tvärtom så att de få som hade vetskapen absolut inte ville att det skulle komma ut. Man sa att "så gott som alla" hade återbördats till Finland efter vinterkriget.

Det som berörde mig mest är att jag i beskrivningen av fadern kände igen mig själv i så många avseenden. Jag var visserligen inte ståtlig och vacker som Katarinas far, men samma ensamhet trots alla kamrater, samma utanförskap finns där. Dessutom har vi samma musikfavorit: **Kurt Noacks** "Tomtarnas vaktparad" (som min svenske bror ofta spelade på sitt dragspel).

Det är en mycket personlig och ömsint berättelse, men samtidigt en sorglig bok – Mikko dog hösten 2006.

Sen dess har Katarina Vastamäki varit närmast besatt av uppgiften att

Katarina Vastamäki tycker sig ha många likheter med sin far.

skriva ner berättelsen om honom. Hon har ett fint språk, berättelsen flyter bra när man väl lärt sig systemet med insprängda passager i kursiv stil markerande ett annat tidsperspektiv.

Boken hade mått bra av en skicklig korrekturläsare som behärskar både finska och svenska, men det är egentligen obetydliga detaljer i jämförelse med det viktiga innehållet.

Katarina Vastamäki har gjort ett fantastiskt arbete.

Kai Rosnell

Katarina Vastamäki: Min pappa – ett krigsbarn. Books on Demand, Visby, 2009. (www.books-on-demand.com)

Börje Dahls memoarer

"Vad som för mig är tragiskt är att så många av oss inte helt har accepterat vår nuvarande livssituation, det framgår av de TV-program som nyligen sänts."

Så skriver **Börje Dahl** i ett följebrev till den bok han skickat mig: "Många öppna famnar".

Det är hans egna minnen av sitt liv, "del I", vilket utlovar en fortsättning.

Börje har accepterat sitt öde att som knappt sjuårig skickas till Sverige som krigsbarn, och sedan flyttas vidare till flera olika hem och platser.

Inga språkproblem

Han kom till professor **Ivar Johanson** vid Lantbrukshögskolan i Ultuna (numera universitet) men bodde flera somrar i Tyresö och tidvis även på ett par platser i Småland och Dalarna.

Hemma i Jakobstad talade Börje

svenska så han slapp språkproblem.

Börje berättar de fragment han minns av sin mor och sina släktingar i Finland och om sina nya "familjeförhållanden" i Sverige och sina kamrater. Det blir många namn och många episoder.

Han beklagar att han inte vet tillräckligt om sitt tidiga liv.

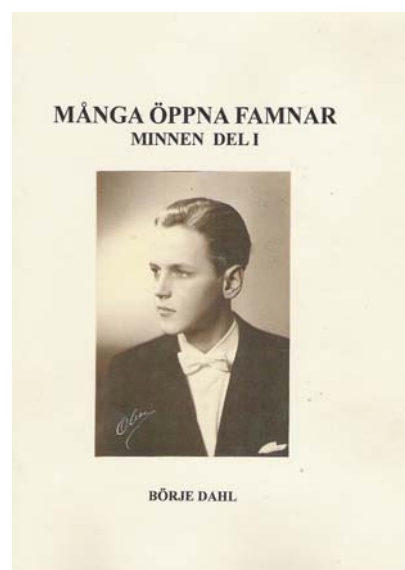
"Jag har inte ... nu någon att fråga då de som skulle ha kunnat ge mig upplysning är döda.... Då jag skulle ha kunnat få veta något hade jag inte intresse av det."

Det är intressant att ta del av Börjes liv och utveckling till en gedigen och harmonisk människa.

Boken ser ut som en bok men...

... det är bara ett "utkast" i tretton exemplar än så länge, berättar Börje.

När den kommer i tryck ska den ha både ISBN-nummer och tryckår och en

tydligare släkttavla än den som finns i det exemplar som han skickade till mig.

Kai Rosnell

Börje Dahl: Många öppna famnar. Eget förlag? 2009?

...En limpa cigarretter, en säck kaffe

Lauri fick alltså en bra uppväxt i Södertälje, tänkte sig en bana som militär men mönstrade av som underofficer.

– Jag passade inte in i det militära, jag var för uppkäftig, säger Lauri.

I stället utbildade han sig till ingenjör i elteknik och elektronik, har sysslat med utvecklingsarbeten i branschen, varit VD för ett par företag, tagit patent på en del idéer, anses som en riktig Oppfinnar-Jocke.

– Jag har inte tjänat några pengar på mina patent direkt. Men några av mina idéer används fortfarande.

Lauri besöker Finland emellanåt och träffar sina syskon, trots att hans kunskaper i finska inte är något att skryta med.

Nu har han också fått adressen till sin gamle ”fosterbror” Paaivo i Rauma.

Kai Rosnell

Grafik
av Bo Jonzon,
Lysvik

Hon slapp bli ”krigsbarn”

Eila Olofsson kom till Sverige som 21-åring. Hon är inte krigsbarn. Men naturligtvis är hon drabbad av kriget. Hon levde ju i Finland under krigsåren.

”Tjärnet lockar redan på långt håll med sitt glimmande vatten. Blänker till ibland när solstrålarna hoppar på de små vågorna. Trollsländorna korsar vattenytan, flyger nära ytan, sätter sig på ett vasstrå, byter plats med varandra.

– De är som helikoptrar, fast utan ljud, säger Irina, äldsta barnet.”

Efter kriget

Så beskrivs livet på sommaren 1939. Det är fortfarande fred, men snart måste pappan klä sig i soldatuniform och lämna familjen. Sedan följer en tid med tystnad. Det man vet om kriget är sådant som personer med radio kan berätta. Så får man en dag höra att vinterkriget är över.

”Nu börjar en ny och annan sorts väntan. Kriget är slut. Det är mitten av mars 1940 och alla väntar och ingen vet. Vilka män kommer att återvända?”

Stora planer...

Så en dag kommer pappan hem. Han pratar aldrig om kriget hemma. Han får veta att regeringen beslutat att alla män, som kämpade vid fronten mot Sovjet skulle få köpa en skogsfastighet för en billig penning. Pappan slår till och har stora planer på ett stort boningshus och uthusbyggnader. Men bostaden blir

bara halvfärdig ty pappan måste ut i det nya kriget.

Han kommer hem på en kort permission.

”Mamman berättar att man i byn har börjat samla barn för att skicka dem till Sverige och Danmark, undan svältöd och bomber. ”Det är nog bra för barnen” säger hon.

Pappan står i dörren, färdig att ge sig tillbaka till kriget.

”Jag har också hört det. Men kom ihåg, mina barn stannar hemma, de åker ingenstans! Om vi så ska svälta ihjäl eller dö av bomber, så gör vi det här hemma och tillsammans.”

...förverkligas inte

Elina växer alltså upp i Finland under efterkrigstiden med allt vad det innebär av fattigdom, en syskonskara som bara växer. En pappa som efter kriget blir hård mot familjen, har stora planer som aldrig blir till verklighet. Till slut är hon vuxen nog att själv söka sig ett arbete och skapa sig ett eget liv. Elina flyttar som 21-åring till Sverige.

Berättelsen är intressant. Man får veta hur det var att växa upp i en finsk familj under och efter kriget. Med energi och beslutsamhet kan man också överleva en besvärlig barndom.

Pirkko Ahlin

Eila Olofsson: *Elina, Joels dotter.* LibraArticFörlag, 2008.

(Eila Olofsson tel. 070-8984581 el. eila.olofsson@comhem.se)

Märkesåren 1939-1949-2009

Många kommuner planerar olika projekt för att manifestera Märkesåret. Syftet är **att stärka samhörigheten mellan Finland och Sverige.**

Det kan ta sig uttryck i föredrag, utställningar, musik- eller idrottsarrangemang mm, mm. Vänortsutbyte i projekt eller besök vänorter emellan aktualiseras. Bibliotek blir engagerade med bokutställningar, föreläsningar mm. Skolor skapar andra aktiviteter för skolbarnen.

År 1939 blev ett alldeles speciellt märkesår för Finland. Det var då begrepp som **Vinterkriget** och **Finska krigsbarn** uppstod. Då knöts Finland och Sverige samman bl.a. genom de stora hjälpinsatser svenska medborgare

startade för Finlands barn och som pågick under flera år.

Av det aktiva hjälparbetet ebbade det mesta ut när kriget upphört, men något varade ända till 1949, då de sista barnen fick resa hem.

De personliga relationer som uppstått hålls från ömse sidor fortfarande och även framdeles levande. Ännu detta år 2009 knyts gamla förlorade kontakter ihop över Östersjön, när finska och svenska barndomsvänner söker och hittar varandra.

Själv har jag märkt ett stegrande intresse från tidigare sjukhus- eller barnhemsbarn som söker varandra.

För oss krigsbarn kan dessa år nämnas **Märkesåren 1939-1949.** Och

vi är nog den grupp personer i Sverige som ännu kan personifiera och prata om denna period. Jag tror att det är viktigt att vi engagerar oss i planerade lokala aktiviteter. Om vi inte själva tar initiativ till det. Detta kan vara vår sista chans att berätta vår bit av historien.

Vi tänker nog inte ofta på det, men våra föräldrar (de flesta) var faktiskt födda under Finlands tsarryska era. Därmed var de också ryska undersåtar.

Smaka på det!

Tapani Rossi

**Ska du flytta?
Meddela ny adress!**

Skolkamrater möttes efter mer än 60 år

Veckan efter mötet i Tammerfors. besökte jag och **Sirkka Gurby** mina syskon i Kuopio. En dag berättade min bror **Seppo** att vi skulle åka till Niirala-Pojkarnas höstmöte.

Niiralan Pojat är en informell kamratförening för gamla elever från Niirala skola i Kuopio. Man träffas fyra gånger om året, då man bara umgås med varandra och äter något. På det årliga höstmötet serveras alltid fisksoppa.

Min bror hälsade särskilt hjärtligt på en av pojkarna och vinkade åt mig att komma. Det visade sig vara **Martti Soikkeli**. Han var min bästa lekkamrat från grannkvarteren i Kuopio när jag var hemma läsåret 1947-48.

Vi gick inte i samma klass men träffades dagligen. Vi lekte, spelade spel, tränade boxning nästan varje dag. Vi hade båda varit ca fem år i Sverige, så vi pratade bara svenska med varandra. Min finska nu är usel, men tack och lov kan Martti fortfarande svenska.

De 60 år och 6 månader som gått sedan vi senast träffades, gjorde att vårt

Krigsbarns hälsa...

forts från sid 3

Hanna Alastalo tror att undersökningen har relevans även när det gäller andra barn som flytt sitt hemland utan föräldrar.

Gruppen som undersökts bestod av 2 003 personer av vilka 320 varit krigsbarn. 252 av dessa identifierades via register på finska Riksarkivet, men de övriga 68 var inte registrerade där.

Var det för barn? Kanske så kallade privatbarn? I så fall en anmärkningsvärt stor andel. Eller var det barn som sänts till Danmark via Mannerheims barnskyddsförbund?

Det skulle vara intressant att se vad en liknande undersökning om de krigsbarn som blev kvar i Sverige kunde komma fram till? Finns det några skillnader?

Kai Rosnell

Fotnot: Rapporten är publicerad i *Annals of Medicine*, Vol 40, nr 1, 2008. Den är en del av Alastalos kommande doktorsavhandling. Forskningen bedrivs inom Folkhälsoinstitutet i Helsingfors i samarbete med flera andra forskare.

Ett gammalt foto från skoltiden: Tapani Rossi t v med bröderna Pertti och Martti Soikkeli.

möte inledningsvis var ganska trevande. Inte kände vi igen varandra så där omedelbart. Men efter bara några minuter återkom sakta men säkert den där varma känslan av gemenskap som man bara kan ha tillsammans med en riktig vän eller kompis.

Mötet med min andra skolkamrat var mera planerat. I skolans första klass 1944 i Sverige var vi tre finska barn. En pojke – **Leo** – fick jag aldrig kontakt med, men en flicka – **Pirkko** – försökte jag prata med. Vi hade båda kommit till Sverige på våren.

Jag hade varit hemma i Finland ett år och lärt lite finska. För Pirkko var det nytt och främmande att ha kommit till Sverige. Hon var blyg och förstod troligen inte så mycket av min knaggliga finska.

Jag har kvar ett gammalt klassfoto där vi tre finska barn finns. Med skolkatalogens hjälp hittade jag hennes flicknamn. Med hjälp av **Kai Rosnell** fick jag veta att hon nu heter **Pirkko Hemming** och är bosatt i Kuopio!

Dagen efter mötet med Martti sökte jag och **Sirkka** upp Pirkko på Puijonkatu i Kuopio. Vi ringde på och

Pirkko öppnade försiktigt och lite miss-tänksamt.

Sirkka frågade på finska om hon varit krigsbarn – Joo! – och om hon varit i Lövestad – Joo!

Dörren öppnades lite mera och Pirkkos ansikte lyste upp i ett igenkännande leende när hon såg mig. Och visst kunde jag se att det var Pirkko från det gamla klassfotot. Ganska jämnt 63 år och 4 månader hade gått sedan vi senast sågs.

En helt omtumlad Pirkko bjöd in oss i sin lilla lägenhet. Även denna gång uppfylldes jag av den varma känslan av gemenskap. Jag lämnade Pirkko några bilder från skolmiljön och vi språkade en liten stund, för strax skulle vi gå till krigsbarnsföreningens möte i Kuopio. Vi föreslog att hon också kunde gå dit, men på grund av förkylning var hon tveksam.

Kuopio krigsbarnsförening

Krigsbarnsföreningen i Kuopio fick plötsligt besök av fem krigsbarn som inte var medlemmar i föreningen.

Det var Seppo, Martti, Sirkka och jag. Pirkko hade övervunnit sin tveksamhet och följde med. Marttis hustru **Marja-Leena** var inte krigsbarn, men var också med. Det blev naturligtvis en stor överraskning för ordföranden **Maire Rossi** och de andra medlemmarna när sex nya personer fyllde upp den lilla lokalen.

Dubbel glädje

Att inom loppet av två dagar i Kuopio möta två skolkamrater från en finsk respektive svensk skola känns alldeles speciellt. Jag har flera gånger kunnat hjälpa krigsbarn eller svenskar att hitta gamla vänner. Nu har jag själv fått uppleva återseendets stora glädje – dubbelt upp. *Tapani Rossi*

Martti Soikkeli, Tapani Rossi, Pirkko Hemming. Foto Tapani Rossi

Tack!

Ett hjärtligt tack till **Seija, Raija, Eila** från Torsåker, **Eila** från Hofors, **Pirkko, Arja**, och **Anneli**, som på sina resor tänkt på mig och flera gånger skickat vykort och brevhälsningar. Sådant värmer.

Ett helt liv har inte kunnat suddas ut känslan då för nära 65 år sedan på järnvägsstationen i Tammerfors när jag hjälpte till vid barntransporterna och tyckte att krigsbarnen var mina småsyskon allihopa. Jag bar väskor och tröstade om någon var ledsen.

Ibland var det 400 barn på tåget. På den tiden var jag stor flicka, 17-18 år. Jag önskar er krigsbarn allt gott!

Sirkka Eriksson, Valbo

Fyra småttingar i Ulricehamn

Bilden ovan ägs av **Ingalill Andersson**, nu 84 år, som på den tiden arbetade

på Finska Barnsjukhuset i Ulricehamn. Bilden förekom i ett tidningsreportage om **Eira Kuni**. Tack vare hennes nätverk av tidigare patienter på barnsjukhuset i Ulricehamn är de fyra småttingarna alla identifierade och kontaktade och har inget emot att bilden publiceras, med de ursprungliga namnen: fr v **Christel Forsman, Pirkko Voutilainen, Iris Karlsson** och **Martti Hentunen**.

Christel, Iris och Martti kom till Ulricehamn den 16 april 1944, Pirkko kom den 3 september 1944.

Här är deras nuvarande namn och adresser, om någon vill ta kontakt med dem:

Christel Forsblom, Västra Annebergsvägen 3, trp O, SE-433 37 Partille.

Pirkko Laakso, Pukalintie 11 B 7, FI-085 00 Lohja.

Iris Blomqvist, Välitie 2, FI-216 00 Parainen.

Martti Hentunen, Idrottsvägen 16, SE-734 51 Kolbäck.

Tapani Rossi

In memoriam

Orvar Nilsson

”Tack, Orvar, för att du kämpade sida vid sida med våra pappor. Vi hedrar ditt minne.”

Med dessa kärnfulla rader hedrade de finska krigsbarnen, via **Brita Stenius Aarniala**, minnet av **Orvar Nilsson**, som gick bort strax före jul i en ålder av 89 år.

Begravningen i Söndrums kyrka i Halmstad (16 januari) blev en ljus och fin ceremoni i närvaro av representanter för försvarsmakten i både Sverige och Finland, en stor delegation från ”De finlandsvilligas minnesförening”, Finlands konsul i Göteborg, samt många anhängare och vänner.

RFK representerades av **Jean Cronstedt**, ordförande i Sydsveriges finska krigsbarn, som också skrivit en minnes-

runa i flera tidningar över vår vän Orvar Nilsson

Orvar Nilsson ingick i den svenska frivilligkåren redan under vinterkriget, och han fortsatte att kämpa för Finlands självständighet in i det sista, i det stora slaget vid Tali-Ihantala, där han fick se kamrater stupa runt omkring.

Han berättade med stor inlevelse om sina erfarenheter, både vid avtäckningen av minnesstatyn i Haparanda 2005 och vid Riksmötet i Höör 2007, där han för första gången i sitt liv fick erfara hur det känns att mötas av stående ovationer.

Orvar Nilsson var en stor vän av Finland, och han betraktade oss krigsbarn nästan som sina egna barn.

K.R.

Arvo Oljakka

Jag tror inte jag träffat någon som varit så stolt över sitt ursprung som **Arvo Oljakka**. Aldrig dolde han att han var finne född i Karelen. Kanske var han ibland mer karelare än finne.

Arvos barndom var inte rakt igenom helt lycklig, men han klagade inte, även om rösten ibland stockade sig när han talade om krigsbarnsåren.

Så som för många av oss fanns hos Arvo ett slags längtan till det finska. Han omgav sig med finska symboler och minnen. Att lyssna på gamla melodier som **Metsäkukka** kunde röra honom till tårar. Men på krigsbarnsmöten med

dans var det bara trevligt och Arvo var den som hann dansa med flest damer.

Ingen kunde undvika att tycka om Arvo, så han fick många vänner i såväl Sverige som Finland och Danmark. Märkt av sin sjukdom tog han sig till riksmötet (2007) på Frostavallen för att en sista gång träffa sina vänner.

Vi sörjer alla Arvo. Det blir tomt efter honom. Men han har kommit till sitt eget **Satumaa**, befriad från de senaste årens plågor.

Arvo dog den 20 januari.

Tapani Rossi

Efterlysning

Henrik Karell vistades som krigsbarn på Rävlanda sanatorium i två och ett halvt år, från 31 januari 1945 till 17 juli 1947.

Han minns inte mycket från den tiden, han var inte ens fyra år gammal när han kom dit. Nu vill han gärna ha kontakt med andra barn som var där samtidigt.

Ta kontakt med **Eira Kuni**, Gärdesvägen 4, 524 32 Herrljunga, tel 0513-12216.

Inbjudan till Riksmötet 2009

Stockholmsföreningen Finska Krigsbarn

inbjuder till

Riksförbundet Finska Krigsbarns årsmöte samt nordiskt möte

i Stockholm och ombord på M/S Silja Symphony 18-20 maj 2009.

Anmälningsblankett

Riksförbundet Finska Krigsbarns årsmöte samt nordiskt möte

i Stockholm och ombord på Silja SYMPHONY 18-20 maj 2009

Specifikation av kostnader

Pris i kr

Anmälningsavgift 150
Pris per hytt (1-4 personer*) **Ange ditt aktuella pris bredvid**
A Seaside hytt: 800 kr, Promenade hytt: 750 kr, B-hytt: 600 kr
*2 pers. bet. 1/2 priset, 3 pers. 1/3 och 4 pers. 1/4 av priset

Måltider, konferens och underhållning 900

Tillval: Guidning av Stockholms Stadshus inkl lunch
och transfer 250 kr.

Tillval: Helsingfors, Alt. 1: Riksarkivet*, hjältegravarna mm, 50 kr

Tillval: Helsingfors, Alt. 2: Stadsrundtur, 50 kr

Totalt

*De som önskar personliga registerutdrag från Riksarkivet måste **före 31 mars 2009** lämna **ursprungsnamn, födelsedatum** och **hemort** till Gui/Doris Emanuels-son: tel 08-733 31 87, e-post gui.sture@comhem.se

Önskar dela hytt med följande person(er): _

Vid à la carte middagen önskar jag kött fisk vegetariskt

Önskar specialkost,

ange: _____

Namn: _____

Nationalitet: _____ Födelseår: _____

Adress: _____

Telefon: _____

E-postadress: _____

Lokalavdelning: _____

Bindande anmälan senast den 19 mars till Yrsa Avellán, Stationsv. 13, 144 61 Rönninge, eller via e-post till Marja Kinos, marja-inkeri@telia.com **Avgiften** skall **senast den 3 april** vara Stockholmsföreningen Finska Krigsbarn tillhanda på plusgironummer 63 88 372-2. För personer utanför Sverige gäller SWIFT/Bic NDEASESS IBAN nr: SE43 9500 0099 6042 63 88 37 22.

För frågor kontakta Yrsa Avellán, tel. 08-532 501 96, eller e-post yrsaavellan@gmail.com

När Stockholmsföreningen nu fått uppdraget att planera för Riksförbundets årsmöte 2009 så har vår ambition varit att ordna något trevligt både för våra finska krigsbarn från Finland och för medlemmarna från de lokala krigsbarnföreningarna i Sverige.

Efter att ha undersökt olika alternativ valde vi i styrelsen till sist att förlägga Riksmötet ombord på M/S Silja Symphony. På så sätt kan vi mötas i båda länderna.

Det blir ett bra sätt att fira Märkesåret 1809.

Preliminärt program:

Måndag 18 maj:

Kl. 09.30: Våra finska vänner anländer till Stockholm

Kl 10.30: Träff vid Stockholms stadshus där vi bjuds på guidad visning.

Kl 11: Buffélunch i Stadshusets restaurang Eken. Därefter busstransfer till Tallink Silja Lines terminal.

Kl 15-16: Hämtning av biljetter vid terminalen samt registrering.

Kl 16.30: Alla ombord

Kl 17-20. Program i konferenssalen

1. Information och eftermiddagskaffe.

2. Musikunderhållning av Eila Pöllänen.

3. Föredrag av Pentti Andersson: Finska krigsbarn år 2008.

4. Övrigt ännu ej bestämt

Kl 20.45: Tre rätters à la carte-middag exkl. dryck i rest. Bistro Maxime.

Tisdag 19 maj

Kl. 07.30-10.00: Sjöfrukost.

Kl 10.30-16: Aktiviteter i H-fors:

Alternativ 1: Riksarkivet, hjältegravarna på Sandudd, svenska ambassaden kl 15 (**obligatorisk anmälan senast 15 april!**). **Alternativ 2:** Stadsrundtur. Guide Helena Hernberg.

Kl 17-20. Program i konferenssalen:

1. Årsmöte för RFK:s medlemmar.

2. Övrigt ännu ej bestämt.

Kl 20: Smörgåsbord inkl. öl/vin/läsk.

Onsdag 20 maj

Kl. 07.00-09.30: Sjöfrukost.

Kl 9.30: Ankomst till Stockholm.

Auli Vietorisz, sekreterare

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad.

Gästrikegruppen fortsätter att träffas andra tisdagen varje månad kl. 13.00 på Studieförbundet, Norra Köpmansgatan 12 A, Gävle.

Mötesdagar är 10 mars, 14 april, 12 maj, 9 juni.

Har du frågor, ring Eva Andersson 026-19 54 17.

Göteborg

Preliminärt: Onsdag 15 april Påskfest och försenat 15-årsjubileum, Brf Albert, Östra Skansgatan 8. **Orvokki Lingman** berättar om föreningens historia.

Mellansverige

Årsmöte 28 mars, PRO-gården Norrstrand, Karlstad, kl 14.

Stockholm

Medlemsmöten i regel första måndagen i månaden i Alviks Medborgarhus, Nockebysalen. Anmäl en vecka före till Hillevi Näsström, tel 08-58017823, Soili Andersson, tel 08-822242, eller Anneli Lithovius, tel 08-655 43 93.

6 april: Storlotteri. Rostbiff, potatis. Gäst: Socialrådet **Timo Tanninen** som berättar om Märkesåret 1809, om Finlands ambassad och om sina arbetsuppgifter där.

4 maj: Vårfest. Landgång och tårta, underhållning, 120 kr. Gäst: **Mark Levgood**.

Sydsverige

Årsmöte onsdag 18 mars i Medborgarhuset, Eslöv. Samling kl 12.30. Gäst: **Katarina Vastamäki**.

Resa till Grangärde!

Ett förslag från Raimo Jakola i resekommittén i Stockholmsföreningen.

Tidpunkt: Tre dagar med två övernattningar i slutet av augusti eller början av september.

Program: Föreläsning om finmarken, musikunderhållning, besök vid Dan Anderssons minnesstuga i Luossa, gammal finngård och gruva där svedjefinnar arbetat.

Pris: 1.500-2.000 kr/person (bussresa, logi i dubbelrum, ej måltider).

Frågor och intresseanmälan före 15.4. till

raimo.jakola@telia.com

08-541 392 10.

Med barnen till Karelen?

Vad sägs om en resa tillsammans med dina barn (och kanske barnbarn) till Karelen?

Avsikten är naturligtvis att våra barn ska få stifta närmare bekantskap med den jord som fostrat deras fäder eller mödrar, återse de platser där deras far eller mor föddes och växte upp.

Pentti Käppi har gjort en sådan resa med sina barn och sina syskon (se reportage i MN nr 3-2008).

Nu planerar Pelle Mohlin (ansvarig för www.mohlin-travel.se) en resa till Karelen nästa år (2010 alltså).

– Jag vill gärna veta om det finns intresse för en sådan resa bland krigsbarnen i Sverige, säger Pelle Mohlin, som har sysslat med historiska resor i många år och lotsat intresserade till långväga och närliggande krigsskådeplatser, även i Karelen.

– Det blir mycket historia också, framför allt 1939-1944, säger Pelle som varit gift med ett finskt krigsbarn. Han har kontakterna.

K.R.

Hemsidor

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se – där finns även länkar till andra webbplatser.

Centralförbundet i Finland har en proffsig och välkött hemsida med adressen www.sotalapset.fi som är väl värd att besöka, bl a med engagerad debatt.

Där finns även sidor på svenska.

Fynd från RA att fundera över

På Riksarkivet finns ett stort antal brev mellan fosterföräldrar och biologiska föräldrar översatta och sorterade dels efter fosterföräldrarnas, dels efter de finska föräldrarnas namn.

Jag har hittat detta brev som visar att Kronprinsessan Louise faktiskt besvarade sådana brev och skickade klädpaket till Finland:

H.K.H. Kronprinsessan Louise.

Hjärtligt tack för Ert brev. Barnen mår bra och går i skolan.

Ullas nummer är 34-36. Längden från skuldran till knäet är 80 cm, ärmlängden på undersidan är 40 cm och midjevidden 68 cm. Hon skulle vara i stort behov av strumpor och skidkläder som hon kunde ha på skolvägen om vintern.

Eeros storlek är 38-40 och måttet från skuldran till knäet 82 cm, ärmlängden på undersidan 43 cm och midjemåttet 72 cm. Han skulle också bäst behöva strumpor och ytterkläder, särskilt byxor sliter han mycket.

Jag tackar redan på förhand för dessa kläder. Ulla har också nu i höst använt den kjolen och blusen hon fick förra hösten. Denna klädhjälp är av så stor betydelse, att det kan jag inte här skildra.

(Ullas skonummer är 34, Eeros 36.)

Mina hjärtligaste hälsningar och hälsningar från barnen. S.K.

Kai Rosnell

En barntransport söderut med tåg från Stockholm skulle lämna av två systrar på Norrköping Central till en mötande fostermamma.

På Hjälpkommittén var man tveksam till om fostermamman skulle hinna möta barnen när tåget kom, dels med tanke på att hon kom med lokaltåget till sin slutstation Norrköping Östra bara några minuter innan Stockholmståget kom in till Norrköpings Central. Det var två kilometer mellan stationerna.

Reseledaren för barntransporten fick detta meddelande från Hjälpkommittén:

Resa den 6.12.1944 kl 7.25 från Stockholm till Norrköping kl 9.41.

190XX Koskela, Raija. Adr: Fru NN, Skogsgård, Vikbolandet.

190YY Koskela, Raili. Adr: Fru NN, Skogsgård, Vikbolandet.

Hämtas i Norrköping av fru NN. Om hon inte hinna till tåget, lämna barnen till någon vettig människa på stationen. Hon har bara 11 minuter på sig att hinna från Norrköping Ö till Centralen. Biljetter för barnen Norrköping-Valdemarsvik lämnas.

Tapani Rossi

Debattera mera!!!

Sällan blir det som man spår Julen kommer varje år

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

Annorlunda sistasida

MedlemsNytt distribueras denna gång i kuvert. Det beror på Postens bestämmelser.

Tidigare har vi distribuerat tidningen som "posttidning" med ett förmånligt porto. För att fortsätta så krävs att vi betalar dels en avgift på 5 500 kronor första året, sedan en årlig avgift på 4 500 kr utöver själva portot.

I stället distribueras tidningen nu som Föreningsbrev, men då krävs att den ligger i ett omslag, antingen kuvert eller inplastad. Det billigaste alternativet för vår del blev i förtryckta kuvert.

Därför ser sista sidan inte ut som vanligt den här gången. Det finns ju ingen anledning att ha ordet "Föreningsbrev" och rutan "Porto betalt" även på tidningen.

Självklart blir portokostnaden för Riksförbundet avsevärt högre. Och till utlandet kan man inte skicka "föreningsbrev", utan det blir "normalt" porto.

Vi hoppas kunna undvika en höjning av medlemsavgiften och prenumera- tionsavgifterna. Men det är något som Riksförbundets årsmöte i maj får ta ställning till.

Kai Rosnell, chefredaktör

*Ditt öde är att en
gång bli till aska
Men dessförinnan
har du tid att
brinna*

Eino Leino

Juha Hankkila och diakon Eila Svensson vid självständighetsfesten.

Finlands självständighetsdag 6 december firades naturligtvis på många håll även i det här landet.

Föreningen Finlandssvenskar i Uppsala firade tillsammans med Finska församlingen i Gottsunda kyrka i Uppsala. Där har diakon **Eila Svensson** bl a arrangerat en samtalsgrupp för finska krigsbarn som blivit mycket uppskattad av deltagarna.

Festtalet på självständighetsfesten hölls av **Juha Hankkila**, som vistades som krigsbarn i Danmark i över fem år. Han har gett ut sin fars krigsdagbok från fortsättningskriget, "Muistatko aseveli?", som nu också finns på svenska, "Minns du, vapenbroder?"

– Jag har blivit mer och mer fosterländsk med åren, berättade han.

Som avslutning läste han upp en egen dikt, på versformen villanelle (en fransk versform från 1600-talet):

Sällan blir det som man spår
under vinterkrigets tider
Julen kommer varje år

Alla enade vi står
fienden kanoner smider
Sällan blir det som man spår
Männen skjuter sår på sår
över snön nu skidan glider
Julen kommer varje år

Många slickar sina sår
efter alla svåra strider
Sällan blir det som man spår

Och självständigheten vår
som vi erhöill sent omsider
Julen kommer varje år

Hoppas freden den består
för all världens folk som lider
Sällan blir det som man spår
Julen kommer varje år

K.R.